

ОСОБЛИВОСТІ ПАНДЕМІЧНИХ ВПЛИВІВ У ПЕРІОД ВИКЛИКІВ COVID-19 В СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІЙ ПОЛІТИЦІ СВІТОВИХ ДЕРЖАВ ЩОДО ТРАНСФОРМАЦІЇ ТУРИСТИЧНОГО БІЗНЕСУ

PECULIARITIES OF PANDEMIC IMPACTS DURING THE COVID-19 CHALLENGES IN THE SOCIO-ECONOMIC POLICY OF WORLD STATES REGARDING THE TRANSFORMATION OF TOURISM

Більшість держав світу зосередили свою увагу на вивченні загроз соціальної, економічної та екологічної безпеці, спричинених сучасними пандемічними впливами. Протидію виклику COVID-19 можна назвати формою боротьби з малодослідженим соціально-економічним явищем, доказом чого може бути тісна кореляція аспектів суспільної безпеки. З точки зору соціально-економічної безпеки важливо підвищити технологічне навантаження на екосистеми туристичних регіонів, а відсутність інвестицій у транспортну та енергетичну інфраструктуру призводить до низької якості послуг та невідповідності міжнародним стандартам.

У зв'язку з тим, що у виробництво туристичних продуктів залучено багато галузей промисловості, транспорту та послуг, виникає питання про вплив пандемії COVID-19, котра обмежує туризм, на загальну соціально-економічну кризу чи на національну безпеку. Результатом глобального соціально-економічного розвитку є міжнародний поділ праці, а конкурентоспроможність країни базується на розвитку її технології, техніки та пов'язаних з ними інституційних змінах. Водночас дискусійним стає вплив міжнародної інтеграції та глобалізації на конкурентоспроможність представників малого та середнього бізнесу. Істотною загрозою для діяльності малих і середніх підприємств в умовах прискореного розвитку інформаційного суспільства є інвестиційний та інноваційний ризик.

Аналіз загроз за масштабом наслідків та джерел їх виникнення, на сьогоднішній день, залишається чи не єдиним ефективним інструментом виявлення внутрішніх резервів протидії їм із використанням властивих загрозам можливостей зміцнення активів та промислово-технічного потенціалу підприємств. Спалах пандемії COVID-19 особливо сильно вплинув на туристичний сектор, спричинивши величезне зниження попиту на послуги в цій галузі. Туризм, як діяльність із соціальним впливом, базується на взаємодії людей, а більшість туристичних фірм є малі та середні підприємства.

Незважаючи на загрозу, яку створює пандемія COVID-19, існувала велика група туристів, які вирішили виїхати за кордон, істотний вплив у цьому плані мали ціни на поїздки, які значно знизилися порівняно з попередніми роками. Крім того, зріс попит на внутрішній туризм, ця зміна змусила швидко та креативно реагувати з боку підприємців та менеджерів, пов'язаних із туристичною індустрією, які були зобов'язані знайти нові ринки, клієнтів та партнерів для майбутнього соціально-економічного розвитку.

Ключові слова: суспільство, період, трансформація, туристична сфера, соціально-економічна політика, пандемія COVID-19, бізнес, держава, криза.

Most countries around the world have focused on studying the threats to social, economic and environmental security posed by modern pandemic impacts. Countering the COVID-19 challenge can be called a form of combating a little-studied socio-economic phenomenon, as evidenced by the close correlation of aspects of public safety. From the point of view of socio-economic security, it is important to increase the technological burden on the ecosystems of tourist regions, and the lack of investment in transport and energy infrastructure leads to poor quality of services and non-compliance with international standards. Due to the fact that many industries, transport and services are involved in the production of tourism products, the question arises about the impact of the COVID-19 pandemic, which limits tourism, on the general socio-economic crisis or national security.

The result of global socio-economic development is the international division of labor, and the country's competitiveness is based on the development of its technology, technology and related institutional changes. At the same time, the impact of international integration and globalization on the competitiveness of small and medium-sized businesses is becoming controversial. Investment and innovation risk is a significant threat to the activities of small and medium-sized enterprises in the conditions of accelerated development of the information society. All types of socio-economic turbulence cause mega-, macro- and microeconomic threats, as well as the risk of investment and innovation activities in small and medium enterprises.

The outbreak of the COVID-19 pandemic has had a particularly strong impact on the tourism sector, leading to a huge decline in demand for services in this area. Tourism, like no other economic activity with social impact, is based on human interaction, and most travel firms are small and medium-sized enterprises. Despite the threat posed by the COVID-19 pandemic, there was a large group of tourists who decided to go abroad, with travel prices having a significant impact in this regard, falling significantly from previous years. In addition, the demand for domestic tourism has increased, prompting a rapid and creative response from entrepreneurs and managers related to the tourism industry, who have been obliged to find new markets, customers and partners for future socio-economic development.

Key words: society, period, transformation, tourism sphere, socio-economic policy, COVID-19 pandemic, business, state, crisis.

УДК 351.84:35.072.2:342.5 (477)
DOI <https://doi.org/10.32843/pma2663-5240-2022.29.9>

Харченко Д. О.

к. наук з держ. упр.,
ст. викладач кафедри
публічного управління
та адміністрування
Львівський національний університет
ветеринарної медицини
та біотехнологій
імені С.З. Гжицького

Постановка проблеми. Туризм донедавна вважався стабільною галуззю економіки, тенденція до зростання в ній спостерігалася протягом останніх років, тому сьогодні необхідно розглянути низку кардинально нових ситуаційних умов функціонування компаній у зазначеній сфері. Сьогодні необхідно визначити можливості для пом'якшення негативних економічних наслідків, спричинених пандемією. У світових державах продажі екскурсій впали майже до нуля, а раціональне планування майбутніх стратегій туристичної діяльності вкрай ускладнилося. У світі бізнесу, особливо в туризмі, рівень ризику дуже високий, а зміни відбуваються настільки швидко, що протягом кількох місяців компанія може перейти від успіху до невдачі.

Держави повинні будуть прискорити свої інвестиції в рамках структурних фондів, вони використовуватимуть ці асигнування для національного співфінансування, яке вони, як правило, повинні забезпечити самі, щоб отримати наступний транш структурних фондів [5]. Через катастрофічну загрозу COVID-19, уряди запровадили «подушки» для суб'єктів підприємницької діяльності. Механізми управління ситуаційної ринкової кон'юнктури з метою пом'якшення кризового бізнес-середовища у туристичній сфері повинні відрізнитися від тих, що використовувалися в інших галузях.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження впливу пандемії COVID-19 на туристичну сферу здійснювалось з точки зору соціально-економічної політики як складної, багатофакторної категорії, що характеризує здатність економіки протистояти дестабілізуючим факторам, котрі загрожують розвитку та конкурентоспроможності держави. Механізми реалізації соціально-економічної політики повинні відповідати особливостям інноваційного розвитку туристичної сфери. Поширення цифрових інновацій викликає чітку тенденцію активізації суспільства в туризмі, також стає помітним поширення моделей державно-приватної співпраці, що має значний вплив на інституційні перетворення макроекономічного розвитку.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячена стаття. Ідентифікація інвестиційних та інноваційних ризиків дозволяє запровадити відповідні кроки для протидії виникаючій проблемі, а механізми виживання в туристичному бізнесі ґрунтуються не на стратегії, а на тактиці негайної адаптації. Соціально-економічні загрози є чинниками незадовільного розвитку сучасної туристичної інфраструктури та рекреаційних закладів і обмеженого кола пріоритетних напрямків

державних наукових напрямків. В умовах глобалізації будь-яка економічна турбулентність має ефект доміно, при якому соціальні та економічні аспекти безпеки чітко співвідносяться один з одним, а сектор туризму надзвичайно вразливий, і різке зниження попиту на послуги спричиняє втрату робочих місць [1]. Соціальне дистанціювання призводить до трансформацій соціально-економічного розвитку в глобальному масштабі, пандемія COVID-19 залишила глибокий слід в туристичній індустрії, а також втрати та зміну уподобань у виборі відпочинку.

Мета статті полягає в обґрунтуванні науково-теоретичних засад трансформації соціально-економічної політики світових держав внаслідок системного впливу пандемії COVID-19 у туристичній сфері на сучасному етапі.

Виклад основного матеріалу. Неможливо створити повну картину на наслідки кризи, з якою бореться світова туристична економіка, міжнародні подорожі були джерелом економічних вигід і сферою великого культурного обміну та водночас численними негативними ефектами. Протилежні, неузгоджені рішення, відсутність уявлення про те, як має функціонувати економіка під час епідемії, позбавлені логіки та аналітичного підґрунтя рішення щодо закриття та відкриття індивідуальних форм діяльності, дії, що здійснюються на основі політичних, а не економічних чи соціальних передумов що стосується не тільки окремих країн.

Глобальний карантин тимчасово блокує вищезгадані дисфункції туризму, але водночас позбавляє сотні тисяч підприємців можливостей заробітку. Про короткий, але динамічний розвиток туризму в період після другої світової війни можна писати довго, але очевидно, що з самого початку явище, яке називають «масовим туризмом», було пов'язано із залученням міжнародного капіталу та розвиток глобальних корпорацій та вплив соціальних та економічних явищ у глобальному масштабі [7]. Соціально-економічні наслідки туристичного руху проявляються не тільки у вигляді матеріальних і фінансових потоків, пов'язаних із закупівлею товарів і послуг, що надаються для туристів і використовуються іншими групами споживачів.

Водночас, крім численних функцій, а саме відпочинкової, оздоровчої, освітньої, туризм характеризується соціально-економічним значенням для невеликих регіонів і національних господарств – завдяки широкому розподілу фінансових ресурсів він здатний не тільки створювати прибутки для підприємців та процвітання місцевих громад, але найбільше сприяти економічній активізації регіонів, поз-

бавлених інших форм отримання економічних вигід. Для таких економік втрата доходів від туризму може означати економічну рецесію, з якою вони будуть боротися роками.

Також не слід забувати, що туристичні потреби стосуються подорожей як таких, а послуги, які визначаються як туризм, в основному супроводжуються природньо. Ефекти мультиплікації, перш за все, стимулюють розвиток різноманітної та взаємодоповнюючої туристичної послуги, а потім створюють основу для розвитку інших форм економічної діяльності [3]. У разі туристичного посередництва, яке відноситься до діяльності з високим індексом «інформаційної інтенсивності», а отже є індустрією, що надзвичайно швидко оцифровується, також помітне зниження доходів.

Вважається, що як швидка короткострокова, так і довгострокова державна підтримка необхідні для забезпечення життєздатності та конкурентоспроможності секторів транспорту та туризму, а також що для мінімізації додаткових втрат для сектору та забезпечення його довгострокової стійкості. Необхідно наголосити, що нинішня криза також уособлює історичну можливість модернізувати туризм у світі, зробити його більш стійким та доступнішим для людей з обмеженими можливостями та почати розглядати його як промислову екосистему з власними інвестиційними цілями, людським капіталом, потребами в технологічних інноваціях та показниками ефективності.

В умовах пандемічної кризи, коли багато транспортних компаній борються за виживання, надзвичайно важливо продовжувати інвестувати в стратегічну транспортну інфраструктуру. Плани соціально-економічного зростання в транспортному секторі разом із підтримкою порятунку існуючих транспортних секторів мають зосередитися на інноваційних можливостях. Викликає глибоку стурбованість запровадження заходів, які можуть не тільки спотворити функціонування єдиного ринку та вплинути на життя мільйонів громадян, але й завдати шкоди туризму та довірі [6]. Необхідно підкреслити необхідність підтримки та популяризації туристичних територій шляхом привабливих пропозицій для відвідувачів за умови панування там епідеміологічних та соціально-медичних умов.

Вважається, що підприємства та їхні клієнти повинні повністю поважати та виконувати всі вимоги щодо охорони здоров'я, гігієни та санітарії, включаючи принципи соціального дистанціювання, щоб гарантувати безпечні умови для відвідувачів і закликати до встановлення єдиних критеріїв оцінки в усьому для в'їзного та виїзного туризму. Підтримується

необхідність встановлення та підтримки найвищого рівня безпеки, для яких можна було б використовувати сумісні цифрові технології, щоб допомогти туристичній індустрії та самим туристам, при дотриманні права на захист персональних даних. Для цього слід розробити систему раннього попередження, яка б ефективно попереджала туристів про будь-які можливі загрози здоров'ю в країнах призначення, щоб протоколи евакуації були ефективними.

Існує необхідність підкреслити важливість транскордонних та сезонних працівників у секторі туристичних послуг як ключового елемента зусиль щодо економічного відновлення та виникає необхідність вжити заходів для сприяння їх мобільності і захисту їхніх прав, включаючи імплементацію чинного законодавства [2]. Важливо домовитися про тимчасові, пропорційні та недискримінаційні заходи, засновані на наукових даних, для сприяння безпечному транзиту та переміщенню між країнами, на основі обґрунтованої оцінки ризику відповідно до міжнародних стандартів.

Необхідно системно оцінювати наявність тестів, які відповідають відповідним умовам, і, якщо це можливо, проводити скоординовану процедуру закупівлі, щоб отримати найкращі умови та найкращу ціну. Для цього держави мають використовувати всі доступні інструменти фінансування, щоб гарантувати безкоштовне тестування для громадян. Є необхідність встановлення стандартів і детальних протоколів для загальних гігієнічних заходів для різних видів транспорту, вважається, що кожен транспортний оператор повинен застосовувати уніфіковані заходи для забезпечення передбачуваності та чіткості, отже технічні експлуатаційні протоколи мають бути передумовою безпечної подорожі.

Виникає потреба забезпечення гнучкості в правилах державної допомоги, однак вважається, що необхідні реалістичні програми, конкурентоспроможність, соціальні та екологічні стандарти та чіткі галузеві рекомендації щодо транспорту і туризму, щоб забезпечити ефективну координацію між усіма державами та забезпечити справедливе, своєчасне і пропорційне використання національних схем компенсації щоб продовжити обмежений періоду часу для усунення втрат, спричинених пандемією COVID-19, без надмірного спотворення конкуренції.

Сьогодні необхідно розробити туристичну стратегію з більш конкретною та детальною дорожньою картою та довгостроковими цілями, включаючи цілі сталого розвитку, яка пропонуватиме державам чіткі, стратегічні та результативні орієнтовані цілі. Має

бути прийнята відповідна стратегія сталого туризму із заходами, які повинні застосовуватися та дотримуватися всіма державами, економічними секторами і всіма туристами. Основою для подальших переговорів є пропозиція щодо плану відновлення, в тому числі визнання туризму одним із секторів економіки, які найбільше постраждали від кризи COVID-19, у цьому контексті, є важливість інвестицій.

Сьогодні вимагається розробка організаційної структури для працівників у всьому ланцюжку створення вартості туристичного сектору, у тісній консультації з соціальними партнерами та для всіх категорій працівників. Є обов'язковим переглянути конкретні ініціативи та план дій, щоб допомогти їм відновитися після пандемії шляхом скорочення бюрократії та витрат до фінансувати та підтримувати інвестиції в стратегічні ланцюги створення вартості [4]. Усі держави повинні мати розвинену, сучасну, безпечну та стійку мережу інфраструктури, щоб полегшити подорожі та збільшити доступність міжнародного туризму.

Необхідно підтримати відновлення відсутніх регіональних транскордонних залізничних сполученням, провести перевірку придатності існуючої інфраструктурної мережі та запропонувати негайні додаткові заходи в найменш розвинутих і найбільш віддалених районах, які часто мають найменш розвинені мережі та потребують особливої уваги. Вважається, що для покращення управління туризмом на національному, регіональному та місцевому рівнях необхідно забезпечити підтримку та координацію шляхом запровадження сертифікації у сфері сталого розвитку туризму.

Існує потреба сприяти доступу до фінансування для операторів туристичної індустрії, зокрема для дрібних постачальників послуг гостинності та громадського харчування у всіх сегментах ринку, яким слід приділяти особливу увагу та особливу підтримку, таке фінансування має підтримувати перехід до високоякісних, інноваційних, стійких туристичних продуктів і послуг і надалі сприяти сталому розвитку, подорожей у слабкий сезон і географічному розпорощенню туристичних потоків. Актуальною є доцільність та потенційні переваги механізму управління кризою для туристичного сектора, щоб не тільки адекватно та швидко реагувати на поточну пандемію COVID-19, а й підготуватися до майбутніх викликів подібного характеру і масштабів.

Висновки і пропозиції. Спалах COVID-19 показав необхідність інновацій та переосмислення концепції надання послуг, включаючи послуги, що передбачають розширення кон-

тактів між людьми. Вважається, що поява нових технологій та подальша цифровізація значно підвищать привабливість сектору подорожей та туризму, а зручні для користувачів платформи та нові бізнес-моделі сприятимуть росту, конкурентоспроможності та процвітанню сектору. Систематичне навчання та перепідготовка нинішньої робочої сили в галузі є надзвичайно важливими, а особливу увагу слід приділяти навичкам ІТ та інноваційним технологіям.

Сьогодні необхідно надати можливість створенню онлайн-системи подання заяв на отримання візи, щоб залучити більше іноземних туристів, зберігаючи при цьому надійний захист кордонів. Тому, потрібно дослідити можливість отримання електронних віз, що забезпечують віддалений, дешевий та ефективний за часом доступ до європейських туристичних напрямків для мандрівників, які потребують візи та чий біометричні дані збиратимуться щоразу, коли система в'їзду буде повністю ефективною. Важливим є заохочення сталого туризму, який сприяє створенню робочих місць, а також зростанню конкурентоспроможності, використовуючи переваги бізнес-моделей.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Вплив пандемії коронавірусу COVID-19 на права, свободи і безпеку людини в інформаційній сфері : матеріали ІІ наук.-практ. студ. конф. (Київ, 18 листоп. 2020 р.) / упоряд. : В. М. Фурашев, С. Ю. Петряєв, О. А. Самчинська. Київ, 2020. 96 с.
2. Здоров'я-2020: основи європейської політики і стратегія для XXI століття. Всемирная организация здравоохранения. Европейское региональное бюро. URL: http://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0017/215432/ (дата звернення: 15.12.2021).
3. Кредитование МВФ в период пандемии и после ее окончания. URL: <https://www.imf.org/ru/Topics/imf-and-covid19> (дата звернення: 28.01.2021).
4. Парубчак І. О., Балашов А. М. Державне регулювання в системі надання послуг з оздоровлення та відновлення здоров'я населення в мережі рекреаційно-курортних закладів України. *Публічне управління та адміністрування*. 2021. Вип. 21. С. 68–71.
5. Парубчак І. О., Радух Н. Б. Реалізація державної політики у галузі охорони здоров'я в період викликів пандемії COVID-19 в Україні. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія : Державне управління*. 2021. № 3. Т. 32(71). С. 42–46.
6. Pennycook G., McPhetres J., Zhang Y., Lu J. G. Fighting COVID-19 misinformation on social media: Experimental evidence for a scalable accuracy-nudge intervention. *Psychological science*. 2020. Vol. 31. No. 7. P. 770–780.
7. Ren S.-Y., Gao R.-D., Chen Y.-L. Fear Can Be More Harmful than the Severe Acute Respiratory Syndrome Coronavirus 2 in Controlling the Coronavirus Disease 2019 Epidemic. *World Journal of Clinical Cases*. 2020. Feb 26. Vol. 8(4). P. 652–657.